

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		K044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ		7 беттің 1 беті

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ медицина колледжі

«Фармацевтикалық тауартану» пәні бойынша ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ

№11 тақырып: «Әртүрлі топтағы фармацевтикалық тауарлардың сақталуы. Фармацевтикалық тауарлардың таңбалануы, қаптамасы, тасымалдануы»

Мамандығы: 0306000-Фармация

Курсы: 3

Семестрі: 5

Құрастырушы: Баркизатова Г.Б.

Шымкент, 2020

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 7 беттің 2 беті

Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасының мәжілісінде қаралып, бекітілді.

Хаттама № «19» «25» 05 2020 ж.

Каф. мен., фарм.ғ.д., профессор — Шертаева К.Д.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	К044-40/19-2020 7 беттің 3 беті

1. Сабақтың тақырыбы: Әртүрлі топтағы фармацевтикалық тауарлардың сақталуы. Фармацевтикалық тауарлардың таңбалануы, қаптамасы, тасымалдануы.

2. Сағат саны: 4 сағат

3. Сабақ түрі: тәжірибелік

4. Сабақтың мақсаты:

- **Оқыту:** оқушыларды фармацевтикалық тауарларды дәріханалық ұйымдарда сақтау ережелерімен таныстыру
- **Тәрбиелік:** оқушылардың фармация мамандығын меңгеруде фармацевтикалық тауартануды білуі халыққа фармацевтикалық көмек көрсетуде дұрыс патриоттық сезімін қалыптастыру
- **Дамыту:** Фармацевтикалық тауартану тұрғындарды медициналық және дәрілік заттар көмегін көрсетуді ұйымдастыруды жаңа фармацевтикалық концепциясы барысында дамыту.

5. Оқыту әдісі: семинар, интеллектуалды футбол.

6. Материалды-техникалық жабдықталуы.

а) техникалық құралдар: компьютерлер, интерактивті тақта, мультимедиялық құрылғы.

ә) көрнекі және дидактикалық құралдар: студенттерге арналған нұсқаулық, мультимедиялық қамсыздандыру

б) оқыту орны: 217 аудитория

7. Әдебиеттер:

Негізгі:

1. Шертаева К.Д. Жанбырбаева А.Д. «Медициналық және Фармацевтикалық тауартану». Шымкент, 2011;

2. Васнецова О.А. Медицинское и фармацевтическое товароведение - Практикум М.: Изд. Группа «ГЭОТАР - медиа» 2005-704 с.

3. Умаров С.З. и др. Медицинское и фармацевтическое товароведение: Учебник/ - М.: ГЭОТАР – Мед. 2004-368 с.

Қосымша:

1. Сборник законодательных и нормативно-правовых актов, регулирующих фармацевтическую деятельность в Республике Казахстан. Под.ред. Махатова Б.К. – Шымкент. -2005. –246 с.

8. Ұйымдастыру кезеңі: 11 мин 6%

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	К044-40/19-2020 7 беттің 4 беті
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҮСҚАУ		

Оқушылардың сабаққа қатысуын тексеру
 Оқушылардың сабаққа дайындығын тексеру
 Сабақтың мақсаты мен міндеті.

9. Оқушылардың өтілген тақырып бойынша білімін тексеру: 27мин 15%
10. Жаңа сабақты түсіндіру: 54мин 30%
11. Оқушылардың өз бетінше атқаратын жұмысы: 63мин 35%
12. Жаңа тақырыпты бекіту: 18мин 10%
13. Сабақты қорытындылау: 3,5мин 2%
14. Үйге тапсырма беру: 3,5мин 2%

АҚПАРАТТЫҚ-ДИДАКТИКАЛЫҚ БЛОК

Дәрілік заттарды, медициналық мақсаттағы бұйымдар мен медициналық техниканы сақтау мен тасымалдау қағидаларын бекіту туралы Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрінің 2015 жылғы 24 сәуірдегі №262 бұйрығымен жүзеге асырылады.

Тауарлардың сақталуы дайын өнімнің шығарылуынан бастап тұтынуға дейінгі тауарлар қозғалысының барлық сатыларын қамтиды.

Тауарлардың сақталуы – қоймалық сақтау бөлмелерде тауарларды орналастыру және олардың сапасын қамтамасыз ету мақсатында күту процестерін қамтиды.

Тауарларды сақтаудың мақсаты - тауарлардың бастапқы қасиеттерінің тұрақтылығын қамтамасыз ету болып табылады.

Дәріханалық ұйымдарда дәрілік заттарды, медициналық бұйымдарды, басқа да фармацевтикалық тауарларды сақтауды ұйымдастырудың негізгі жағдайларына: тауарларды сақтау үшін сәйкесті бөлмелердің болуы, тауарларды сақтауға керекті режимдердің қалыптастырылуы, тауарлардың сақтау талаптарына сәйкес дұрыс орналыстырылуы жатады.

Тауарлардың сақтау жағдайын анықтайтын маңызды факторларға дәрі-дәрмектердің, басқа да фармацевтикалық тауарлардың сақталатын бөлмелердің қойылатын талаптарға сәйкес болуы, керекті жабдықтармен жабдықталуы және сақтау орындарында дұрыс орналасуы жатады.

Дәрі-дәрмектерді, басқа да фармацевтикалық тауарларды сақтауда тауарларды сақтаудың негізгі принциптерінен басқа дәрі-дәрмектердің тауарлық ерекшеліктеріне тән бірнеше принциптер қолданылады. Дәрілік заттардың, басқа да фармацевтикалық тауарлардың топтарын сақтауды ұйымдастыруда қолданылатын ерекше принциптерге токсикологиялық және фармакологиялық топтары бойынша, қабылдау тәсілі бойынша, антропологиялық дәрілік заттардың анрегаттық түрлері бойынша, сақталу мерзімдері бойынша, дәрілік заттардың дәрілік формалары бойынша және сыртқы

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы		K044-40/19-2020
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ		7 беттің 5 беті

ортаның әсер ету факторлары мен физикалық-химиялық қасиеттерін ескере отырып сақтау жатады.

Дәрілік заттардың қауіпсіздігіне ,сапасы мен сақталуына сыртқы ортаның факторлары, атап айтқанда ауаның дымқылдығы,жарық,температура, басқа да ауа қосындылары мен қоршаған ортаның ластануы әсер етеді. Аталған факторлар дәрі-дәрмектер мен басқа да фармацевтикалық тауарлардың физикалық-химиялық қасиеттеріне әсер ете отырып, сапасын төмендетеді.

Дәрілік заттарды сақтау үшін реттелуден жоғары температура дәрі-дәрмектердің сапасын төмендететін физикалық-химиялық процестерді жылдамдатады. Сондықтан дәрілік заттардың нормативтік құжаттарда анықталып,айқындалған сақталу температураларын ескеру керек.

Дәрілік заттарды сақтайтын құрғақ бөлмелерде ылғалдықтың мөлшері 60%аспауы қарастырылады,ал жоғарғы ылғалдылық бөлмелерінде 65%.

Белгілі бір температура кезінде сақтау:

Терең салқындату -15^0 төмен; тоңазытқышта $+2^0 +8^0$ -ге дейін ; салқын жерде $+8^0$ ден $+15^0$ дейін ; бөлме температура жағдайында $+15^0$ тен $+25^0$ ге дейін.

Тоңазытқыш бөлме -0 градустан жоғары қажетті температуралық режимді сақтап тұруды қамтамасыз ететін тоңазытқыш жабдықпен жабдықталған арнайы герметиктелген камера.

Дәрілік заттарды,ММБ және медициналық техниканы сақтауды жүзеге асыратын объектілерде денсаулық сақтау субъектесінің басшысы жауапты тұлғаны тағайындайды. Сақтау процессінде кемінде айына бір рет ол дәрілік заттардың және ММБ , мед техниканы сыртқы өзгерістерін көзбен көру арқылы сапасын бақылау жүзеге асырылады. Жүзеге асыратын субъектілер қағаз және электрондық түрде жарамдылық мерзімдерін есепке алуды жүргізеді. Жарамдылық мерзімі өткен, сондай-ақ жарамсыз, кері қайтарылған дәрілік заттар бөлек немесе оқшауланып сақталады.

Барлық дәрілік заттар, медициналық мақсаттағы бұйымдар олардың физикалық және физикалық-химиялық қасиеттеріне , оларға ір түрлі сыртқы орта факторларының әсер етуіне байланысты мыналарға :

- 1)жарық әсерінен сақтауды талап ететін;
- 2)ылғалдан сақтауды талап ететін;
- 3)буланып ұшудан сақтауды талап ететін;
- 4)жоғары температураның әсерінен сақтауды талап ететін;
- 5)төмен температураның әсерінен сақтауды талап ететін;
- 6)қоршаған ортадағы газдардың әсерінен сақтауды талап ететін;
- 7)иісі бар, бояғыш ;
- 8)өртке қауіпті және жарылуға қауіпті болып бөлінеді.

Сақтау үй жайларында дәрілік заттар:

- 1.Фармакологиялық топтары бойынша;

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA АКАДЕМИЯСЫ «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 7 беттің 6 беті

2.Қолдану тәсілі бойынша;

3.Агрегаттық жағдайына қарай;

4.Физикалық -химиялық қасиеттеріне және сыртқы ортаның әр түрлі факторларының әсеріне сәйкес бөлек сақталады;

Дәрілік препараттарды дайындауға құқығы бар дәріханалардың өндірістік үй жайларында дәрілік субстанциялар температуралық режим сақтала отырып эмаль немесе шыны ыдыстарда сақталады.

Жарық әсерінен сезімтал дәрілік заттар қараңғы үй жай ішіндегі жарықта қорғайтын материалдардан жасалған ыдыста металл ыдыста, алюминий фольгадан немесе қара, қоңыр не сарғылт түстерге боялған полимер материалдардан жасаған қаптамада немесе қорғайтын тығыз жабылатын есіктері бар шкафтарда сақтау қажет.

Керісінше, жарықтың әсеріне мұқтаж темір препараттары феррамидтер сияқты дәрілік заттарды сыйымдылығы шағын, ашық түсті шыны ыдыстарда жарық жерде сақталады.

Ылғалдан қорғауды талап ететін дәрілік заттарға калий ацетаты, құрғақ экстрактілер , дәрілік өсімдік шикізаттары, азот,азотты, галогенді сутегі және фосфор қышқылдары, тұздары , гликозидтер, антибиотиктер, ферменттер, құрғақ органикалық препараттар т.б. жатады.

Судың атмосфералық буларының әсерінен ұорғауды талап ететін дәрілік заттарды құрғақ салқын жерлерде, судың буларын өткізбейтін материалдарымен тығыз тығындалған шыны, металл, алюминий фольгасы, қалыңдатылған пластмасса ыдыстарында сақтайды.

Ұшып кетуден қорғауды талап ететін дәрілік заттарға аммиак ерітіндісі, йод, камфара, ментол, формалин, эфир майлары т.б. өздігінен ұшып кететін заттар: спирт тұнбалары, сұйық, спирт қосындылары , қою экстрактілер т.б. ерітетін ұшпа заттардан тұратын дәрілік препараттар; эфир майлары бар дәрілік өсімдіктер шикізаттары; анальгин бинзенпенцилинді новокаин тұзы , глюкоза , кальцекс, кальций глюконаты, лактаты, натрий сульфаты, сульфацилнатрий, теofilлин, фтивазид т.б. кристалдандырылған суы, кристаллогидраттары бар препараттар жатады.

Ұшпа заттардан тұратын дәрілік заттар салқын жерде герметикалық түрде тығындалған шыны, металл, алюминий фольгасы ыдыстарында сақталады.

Жоғарғы температура әсерінен қорғауды талап ететін дәрілік заттарға ұшып кетуден қорғалатын препараттар , суппозиторийлер, бактериялық препараттар, антибиотиктер, органикалық препараттар, гормоналды препараттар, витаминді препараттар, гликозидтерден тұратын препараттар , майлар т.б. жатады.

40% формальдегид (формалин) ерітіндісі +9⁰ төмен емес температурада сақтау керек.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ	 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Фармация ісін ұйымдастыру және басқару кафедрасы ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ	K044-40/19-2020 7 беттің 7 беті

Медициналық майларды $+10^0$ төмен емес температурада сақтау талап етіледі.

Аэрозольді препараттар $+3^0$ $+35^0$ дейінгі температурада құрғақ, жарықтан қорғалған, оттан және жылыту құралдарынан алшақ жерде сақталады.

Аэрозольді препараттардың тасымалдану, сақталу кезінде механикалық бүлінуінен қорғалуына көңіл бөлінеді.

Дәрілік өсімдіктер шикізаттары құрғақ, ауасы таза бөлмелерде жақсы жабылған шыны, металл ыдыстарды, қақпағы бар жәшіктерде сақталады. Дәрілік өсімдіктердің кесілген шикізаттық талшықтары қаптарла, ұнтақтары – қосқабатты қатпарла (ішкісі-көп қабатты қағаз, сыртқысы талшықты) сақталады.

Эфир майларынан тұратын дәрілік өсімдік шикізаттарын жақсы тығындалған ыдыстарда оқшау сақтайды.

Улы және күшті әсерлі дәрілік өсімдік шикізаттары құлыпталған бөлмелерде немесе бөлек шкафтарда сақталады.

Дезинфекциялау заттары герметикалық түрде тығындалған ыдыстарда, жарықтан қорғалған, құрғақ, салқын жерде, оқшау үй-жайда сақталады.

Тұтанғыш және жарылғыш қауіпі бар заттарға нитроглицерин, калий пермаганаты, күміс нитраты, органикалық майлар, рентген пленкасы, скифидар, этил спирті, хлорэтил, ацетон, хлороформ т.б. жатады.

Оттегі мен басқа жанғыш газдары бар баллондар жылу көздерінен қорғалып, оқшауландырылған жайларда немесе арнайы жабдықталған жабық қалқаларда сақталады, оларға майларды, басқа да майлы заттарды жақындатуға болмайды.

15. Бақылау сұрақтары:

1. Дәрілік заттарды ММБ, мед техниканы сақтаумен тасымалдау қағидалары қай бұйрықпен негізделген?
2. Дәріханалық ұйымдарда дәрі-дәрмектердің сақталуына жауапты қызметкер?
3. Дәрілік заттар ММБ мед техника физикалық-химиялық қасиеттеріне байланысты қалай бөлінеді?